

Бориспільський міськрайонний суд Київської області
08300, м. Бориспіль, вул. Київський шлях, 72, тел./факс (04595) 6-76-19,
inbox@bpm.ko.court.gov.ua

Узагальнення судової практики Бориспільського міськрайонного суду щодо порушення строків розгляду цивільних справ

На виконання Вашого листа №8169/03-03/15 від 8 квітня 2015 року Бориспільським міськрайонним судом було проведено узагальнення судової практики щодо порушення строків розгляду цивільних справ.

Метою проведення узагальнення є аналіз цивільних справ які знаходяться в провадженні Бориспільського міськрайонного суду понад рік з зазначенням причин тривалості їх розгляду, а також виявленням проблемних питань.

Стаття 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, прийнятої Радою Європи 4 листопада 1950 року гарантує кожній фізичній або юридичній особі право на розгляд судом упродовж розумного строку цивільної, кримінальної, адміністративної або господарської справи, а також справи про адміністративне правопорушення, в якій вона є стороною.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Виходячи з практики Європейського суду з прав людини, справи мають бути розглянуті впродовж розумного строку.

Поняття розумного строку не має чіткого визначення, проте розумним строком слід вважати строк, який необхідний для вирішення справи у відповідності до вимог матеріального та процесуального закону.

В поняття «розумний строк» розгляду справи, Європейський суд з прав людини включає:

- складність справи;
- поведінку заявника;
- поведінку органів державної влади (насамперед суду);
- важливість справи для заявника.

Україна, впровадивши у цивільно-процесуальне законодавство інститут «розумного строку», закріпила досить жорсткі межі строків розгляду цивільних справ.

Процесуальний закон встановлює граничний строк розгляду цивільних справ: загальний – не більше двох місяців з дня відкриття провадження у справі; спеціальний (справи про поновлення на роботі та стягнення аліментів) – не більше одного місяця з дня відкриття провадження у справі.

Протягом строку розгляду справи суд повинен провести підготовку справи до розгляду, судовий розгляд та ухвалити по справі рішення.

Слід зазначити, що порушення встановлених процесуальних законом строків розгляду справи не може бути підставою для скасування ухваленого судового рішення в апеляційному або касаційному порядку.

Отже, в провадженні Бориспільського міськрайонного суду на даний період перебуває 19 цивільних справ в яких порушено розгляд понад рік.

При опрацюванні даних по цивільним справам, що знаходяться в провадженні Бориспільського міськрайонного суду більше року, встановлено, що основними причинами порушення розумних строків є тривалий період проведення експертиз та неявка сторін і їх представників в судові засідання; зупинення провадження у справі до розгляду іншої справи; витребування доказів за клопотанням сторін; хвороба сторони; подання зустрічних позовів; призначення терміну для позасудового врегулювання спору.

Так, аналіз даних свідчить, що у 45 % випадків по справам, які знаходяться в провадженні понад один рік, відклалось слухання справи в зв'язку призначенням експертизи; провадження зупинялось у зв'язку з неявкою сторін по справі у 35% випадках; перерва оголошувалась – 10 %; докази витребувались біля 10 % випадків, що мало наслідками відкладення слухання справи.

Однією із основних причин тривалого розгляду цивільних справ суддями Бориспільського міськрайонного суду є проведення експертизи тому, що її проведення тягне за собою збільшення строків розгляду справ. Експертні установи не проводять експертизу у короткий термін у зв'язку із значним навантаженням, несвоєчасною оплатою та не наданням необхідних матеріалів.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 202 ЦПК України суд може за заявою особи, яка бере участь у справі а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у випадках призначення судом експертизи.

Процесуальний закон допускає призначення судової експертизи виключно за заявою осіб, які беруть участь у справі і не надає право суду призначати експертизу з власної ініціативи.

Виходячи з цього, суд зобов'язаний не лише обговорити питання щодо доцільності проведення експертизи, але і з'ясувати, хто із сторін відшкодує експертній установі понесені витрати.

Так, наприклад справа за позовом З-ки Н.Д. до З-ки В.О. про виділ в натурі частки із майна надійшла 13 листопада 2013 року, після проведення попереднього розгляду та подання зустрічного позову було призначено будівельно-технічну експертизу, після чого погоджено строки проведення експертизи, але після її повернення 27 липня 2014 року була оголошена перерва та призначена повторна будівельно-технічна експертиза, яка триває більше 3 місяців у зв'язку з значним навантаженням експертної установи.

Інша справа, за позовом К-зе С.Є. до К-зе Л.Е. про встановлення порядку користування майном, усунення перешкод у користуванні майном та за зустрічним позовом про поділ спільного майна надійшла 21 червня 2012 року, справа відкладалася 6 разів у зв'язку з неявкою сторін та їх представників, відповідно експертиза була призначена 28 січня 2014 року.

6 березня 2014 року надійшов лист від КНДІСЕ про вимогу оплати експертизи, відповідно 25 червня 2014 року справа повернулася, але без висновку експерта через неповну оплату сторонами вартості експертизи після чого розгляд справи відбувся 28

серпня 2014 року і відкладався декілька разів у зв'язку з витребуванням доказів та викликом свідків.

Причинами відкладення розгляду справ судом також можна назвати значну завантаженість суддів, складність справ.

Разом із тим, в результаті проведеного аналізу встановлено, що мають місце випадки відкладення розгляду справи або оголошення перерви з метою витребування доказів по справі, недобросовісним здійсненням сторонами та їх представниками своїх процесуальних прав, зупинення провадження по справі до закінчення розгляду справи, яка перебуває у іншого судді, оголошення перерви для позасудового врегулювання спору або примирення сторін та інше.

Наприклад, справа за позовом Є-ої О.О. до Є-ва О.О. про розірвання шлюбу, стягнення аліментів, визначення місця проживання дітей та поділ майна надійшла до суду 9 червня 2010 року відповідно рішення було винесено 10 січня 2011 року та позовні вимоги задоволені частково, ухвалою Апеляційного суду Київської області від 27 липня 2013 року рішення Бориспільського міськрайонного суду залишено без змін, але ухвалою ВССУ від 30 серпня 2013 року справу направлено на новий розгляд, в результаті чого відвід судді було заявлено два рази. Потім відкладався розгляд справи у зв'язку з неявкою сторін 6 разів та призначено судово-технічну експертизу 14 травня 2014 року та судово-психіатричну 28 січня 2015 року.

Отже, аналіз даних справ Бориспільського міськрайонного суду відображений у таблиці 1 додатків, де зазначена кожна справа та відповідно вказано причини тривалості її розгляду понад один рік.

Результати даного аналізу дають підстави для висновку, що в цілому судді дотримуються вимог цивільно-процесуального закону, більшість цивільних справ розглядається суддями Бориспільського міськрайонного суду в розумні строки з урахуванням всіх об'єктивних причин.

Випадки тривалого розгляду цивільних справ, як правило, зумовлено причинами, які не залежать від суду, але неухильного виконання суддями норм процесуального закону щодо розумних строків розгляду цивільних справ з урахуванням практики Європейського суду з прав людини; кожного разу виходити з того, що перевищення розумних строків розгляду справ становить порушення прав, гарантованих п. 1 ст. 6 Конвенції, а звернення до Європейського суду з прав людини з питань тривалого розгляду справи не лише погіршує імідж нашої держави на міжнародному рівні, а й призводить до значних втрат державного бюджету.

Підбиваючи підсумки, слід відзначити, що проблема оперативності розгляду цивільних справ у розумні строки є багатоаспектною, яка залежить не тільки від діяльності судді, а й самих учасників процесу. Вирішення цієї проблеми можливо не лише завдяки внесенню відповідних змін до законодавства, а й завдяки добросовісному виконанню сторонами своїх процесуальних обов'язків, які, безумовно, повинні забезпечуватись дієвим механізмом впливу. Частиною цієї проблеми можливо вирішити в процесі вдосконалення законодавства щодо подолання завантаженості суддів, належного матеріально-технічного забезпечення, встановлення реальних строків розгляду цивільних справ, встановлення дієвого механізму застосування заходів примусу до осіб, що зловживають своїми процесуальними правами.

Проблеми ж добросовісного виконання сторонами своїх процесуальних обов'язків є більше соціальними, ніж правовими, вирішення яких можливо в контексті підвищення загальної правосвідомості та в процесі розвитку самого суспільства.

Варто зазначити, що суддями Бориспільського міськрайонного суду завжди вживаються всі заходи для оперативного розгляду цивільних справ.

**З повагою,
Голова
Бориспільського міськрайонного суду
Київської області**

С.М.Вознюк

Виконавець: Теренковська А.М.
тел. (04595) 5-23-85